

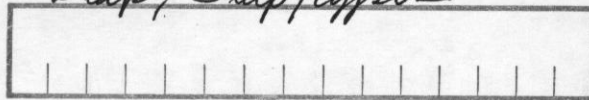

Gyűjtő neve: Zsigon Bertalan
Gyűjtés ideje: 1994.

TART.: Újszagonk - Népi iparművészek

Somogyban

2 lap, 3 lapjegyzék

Földrajzi mutató: KAPOSVÁR
Szakmutató: XV B.

LECTA'ROZA'S:

Népi iparművészek Somogyban

Eleven hagyományok, mai mesterművek

A XIX. században a pásztorélet, a pásztorfaragást önálló stílussá érlelte. A bakonyi, somogyi kanászok messziföldön híresek voltak viseletükről, faragásaikról. A díszítés a pásztor életformáját, annak mindenkor alakulását a saját személyes jegyeket és a természeti környezet motívumrendszerét használja. A korábbi csillag, fűrészfog, hullámvonal helyébe a virágornamens került, ugyanakkor megnőtt a mindennapi használati tárgyak iránti igény, melyeket maguk készítettek, díszítettek.

A somogyiakat a többi tájegységgel szemben az anyag választásának, míves megmunkálásának igényessége különböztette meg a többi régiótól. Három forrásuk volt: az elődök formakincse; azon tárgyaknak, eszközöknek megfigyelése, átköltése, melyet nem pásztorok faragtak; s a legbővebb forrás a pásztorélet természetes, mindennapi környezete.

Jellemzője a megmunkálható anyaghoz alkalmazott technika kreatív alkalmazása. (Mit, mihez, mire).

A pásztorélet, a terelés, őrzés eszközei a bunkó, binkó, kanászbot, pásztorbot, csikósbót, betyárbot, fejésbot, ólmosbot, ütleg, kampósbót, horgosbot, balta stb. Hermann Ottó írja: „Különösen a somogyi kanászság roppant rátartós erre a fegyverre, melyet minden tilalommal dacolva készít, tartogat, dugdos. A rangosnak nyelét kifényesíti, s szépérzékének legválasztékosabb szüleményével, mint ember és állatokkal díszítményekkel szinte beborítja, s akadnak baltanyelek között valóságos remekek... Az ékesség akkor tetőzött, amikor híres betyárok és kanászok számára oly balták készültek, amelyeknek oldalába egy ezüstforint nagyságú tükör volt beeresztve. A betyár szabad ég alatt

gyepbe tűzte le tükrös baltáját, kivette polychron ékeségű mesterségesen záró borotvatokját, és így borotválkozott meg isten szabad ege alatt.”

Tülkök, csontok, ivókürt, pohár, fanterré, fintok (kaszakótartó), sőtartó, sósóró, löportartó, rühzsírtartó, tabákszelence, óralánc... A somogyiak tarisznyás és tanyázó sőtartót is használtak. A fa használati eszközökre az anyagok, a technikák alkalmazásának kreativitása jellemző. Elmés megoldások a különböző csapolásokkal megoldott titkos zárú gyufatartók, borotvatartók stb.

Századunk első évtizedében egy nagy magyar író a népművészet sorsáról és szerepéről elmélkedve a következőket vetette papírra:

„Valaha mikor még az ősi sár miatt be voltunk zárkózva, az idegen ipari cikkek általános beözönlése ellen, valóságos bazár volt az ország. Ha az ember végig utazta volna, s első minőségű tárgyakkal akarja vala ellátni háztartását, úgyszólván minden városban, sőt a falvakban is akadt volna venni. Selmecebányán pipaeszközöket szerzi be az utazó tekintetes úr, Pozsonyban kardot vesz, Esztergomban nyergét, Komáromban tulipános ládát, Miskolcon gubát, Gácson posztót, Lőcsén vásznat, Besztercebányán csipkét, Losoncon üvegnevet, Kékkőn szitát, Szebenben násfát, Lőrött bicskát, Vácson hintót, Szécsényben hámat, de kigyózná mind elszámolni?”

Innen kellett volna fejlődni a magyar iparnak, s a különművészeti stílusoknak az iparban. A száguldó vonatok megállították a művészkedő kezeket; a vasutakon beözönlő külföldi portéka olcsóbb volt. Azok a mesterségek, hol népünk ízlése, formaérzéke és művészete nyilatkozott,

többé-kevésbé megszűntek.”

Aki pedig ekkor nosztalgiával beszélt csaknem 100 esztendővel ezelőtt a népművészet és az iparművészet művészi tartalommal rendelkező kézművességéről, nem más, mint a magyar irodalom egyik legnagyobb, a néplélek egyik legjobb ismerője: Mikszáth Kálmán.

Jól látta a „nagy palóc”, hogy az egykor általános és stílusában is sokkal egységesebb népművészet lehanyaglóban van. S mi kései utódok ma már azt is látjuk, hogy a múlt század második felében alakultak ki a népi kultúrák, olyan látványos szigetei, mint a sárközi, a kalocsai, a mezőkövesdi, a somogyi. Ezek mint egy elsüllyedt kontinens hegycsúcsai ma szigetként emelkednek ki az elkommerzsesedett kultúra szürke tengeréből.

Nem az a fontos, hogy mi süllyed el, hanem, hogy mi támad fel. Nem az a fontos, hogy mi múlik el, hanem az, hogy mit tudunk belőle megőrizni.

Ha körülnézünk ezen a kiállításán kiderül, hogy itt élnek közöttünk azok a népművészek, népi iparművészek, kiknek munkásságát át és át-hatja a hagyomány megőrzésének vágya, igénye.

Ha talán nincsenek is közöttük Kodályok, és Kós Károlyok, így együtt, s hozzászámítva azokat is, akik nem lehetnek itt most ezen a kiállításán, de szerte az országban a népművészet többi mestere; kodályi, bartóki feladataira vállalkoztak. Ők őrzik és mentik a magyar népi kultúra, a magyar népművészet értékeit az utókornak, a nemzetnek, az emberiségnek.

Zágon Bertalan

(Elhangzott a somogyi faragó iparművészek kiállításának megnyitóján.)

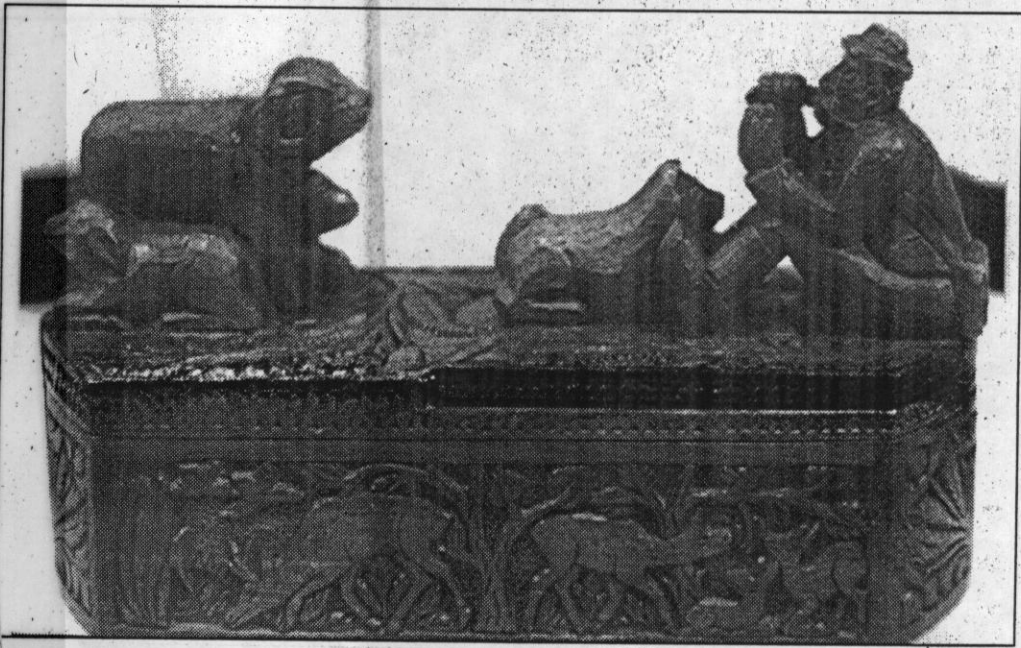
Fehér Lajos borotvatartója
Lang Róbert felvételei

Varga László pásztorfigurája

Czinke Imre faragott kürtje

Növekvő tb adósságállomány, szigorodó végrehajtók

Két és félmilliárd hátralék Somogyban

A megyében működő 28 ezer munkáltató több mint fele tartozik az Egészségbiztosítási Pénztárnak. Az adósság folyamatosan nő, jelenleg 2 milliárd 644 millió forint.

— Pedig a végrehajtási ügyek száma és a behajtott összeg is évről évre több —

mondja *Kisgyura Attila*, az Egészségbiztosítási Pénztár végrehajtási csoportvezetője. — Tavaly az első félévben 94 millió, idén 11 millió forinttal sikerült a végrehajtások során csökkenteni a kintlévőségünket. Szeptember elsejétől változott a végrehajtási törvény: több szigorítást tartalmaz. Százezer forint feletti tarto-

zásnál az ingatlant is végrehajtás alá lehet vonni. A törvény ezentúl lehetővé teszi, hogy ne csak a forgalmi értékért, hanem annak feléért is elárvre-rezhessek az épületet. További változást jelent, hogy a végrehajtó a tartozás fejében a gépkocsival együtt a forgalmi engedélyt is lefoglalja.

(Folytatás a 3. oldalon)

Expó-álláspont változatlanul

Semmi sem indokolja, hogy a kormány változtasson az expóval kapcsolatos eddigi álláspontján, válaszolta újságírói kérdésre Forró Evelyn a kabinetülés utáni sajtóértekezleten tegnap. Elmondta: a miniszterek első olvasatban megtárgyalták az Országgyűlés elé terjesztendő törvényjavaslatot és annak indoklását.

Díszpolgár lett az államfő

Nógrád Megye Díszpolgára kitüntető címet adományozott Göncz Árpádnak a Nógrád Megyei Közgyűlés. A köztársasági elnök a társadalmi megbékélés, a közigazgatás alkotói légkörének sürgetésével is segítette az önkormányzatiság korszerűsítését, hangzott el az indoklásban.

Egy forduló, közös kockázat

Amennyiben kétfordulós lenne az önkormányzati választás, a jelenlegi kormánykoalíció pártjai igen előkelő helyen végeznének, mondta Csintalan Sándor, az MSZP országgyűlési képviselője Debrecenben sajtótájékoztatón. Az egyfordulós rendszer mindenkinek, így a szocialistáknak is közös kockázatot jelent, amit a költségmegtakarítás miatt vállalni kell.

Magánosítások az átmenetben

Bartha Ferenc privatizációs kormánybiztos tegnap elküldte azt a vizsgálati anyagot Horn Gyula miniszterelnöknek, melyben az átmeneti, az április 1-je és június 15-e közötti időszak privatizációs döntéseit ismertették. A meghozott döntések közül 320 ügyet vizsgáltak, és 13 szabálytalanságot állapítottak meg.

Jócskán drágult az élelmiszer

Az elmúlt hónapban 1,4 százalékkal emelkedtek a fogyasztói árak, közölte a Központi Statisztikai Hivatal. A jelentés szerint az elmúlt 12 hónapban 19,5 százalékos volt

Hét faragó kiállítása

A mai népi iparművészet somogyi alkotásait bemutató sorozat kezdődött tegnap a megyei múzeumban, L. Kapitány Orsolya rendezésében. A kaposvári önkormányzat támogatásával indult szép kezdeményezéssel először hét faragó népművész — Ács Józsefné sz. Fülöp Anna, Czinke Imre, Fehér Lajos, Gosztonyi Zoltán, Jancsikity János, Szőke István és Varga László — munkásságából adnak remek válogatást. A hagyományok továbbélése, a mesterfokú tudás és a művészi képzelet gazdag világát nyújtja a tárlat „kamara méretekben” is. A kiállítást Zágon Bertalan a Magyar Művelődési Intézet osztályvezetője ajánlotta a közönség figyelmébe. Mint megtudtuk, jövőre a fazekasok művészetét mutatják be a Kaposi Őszi Napok alkalmával. T. T.

Sok érdeklődőt vonzott a tegnapi megnyitót

Lang Róbert felvétele

Védik a koraszülötteket

Rendkívüli intézkedésre nincs szükség — Megfelelő a higiénié az osztályokon

Különösen a kismamákat kavarta föl a győri és a kecskeméti kórház koraszülött osztályán tapasztalt gyakoribb, halálos kimenetelű fertőzés híre.

— Az osztályunkon nem ta-

pasztaltunk hasonlót — mondta dr. Gyánó Barna a Kaposi Mór megyei Kórház koraszülött osztályának orvosa. — Úgy vélem, hogy aggodalomra nincs ok, mert létezik egy központi, a koraszü-

lött osztályra előírt higiéniés rend és mi ehhez tartjuk magunkat. Egyébként ilyen fertőzés bármelyik osztályon és bármikor előfordulhat, de járványról nem beszélhetünk.

(Folytatás a 3. oldalon)

KOPA'R PASZTA TA'RGYAK • 99 JS Gyufatartó

sh. hiálé	5834	brótotartó	6950	fűszertartó	9268	szék
	5836	hűtő	6952	szék	9249	szék
	6733	t	6953	t	• 9250	kanál
•	6734	gyufatartó	6953	gyufatartó	9495	miraszió
•	6735	t	6956	virágartó	9497	miraszió
•	6736	t	6957	t	• 9579	kanál
	6737	hűtő	6958	t	9580	bot
•	6738	gyufatartó	• 9101	doboz	81	bot
	6739	sótartó	• 9114	t	9603	t
	6740	t	• 9115	t	9683	t
	6741	készlet	• 9116	t	9684	t
	6742	t	9118	kanál	• 9685	brótotartó
	6743	pisztoly	9187	asztal	• 9686	t
	6744	t	9187	szék (2 db)	9687	pisztoly
	6745	szék	9262	hűtő	• 9688	t
	6746	t	9263	t	9689	t
•	6747	brótotartó	9264	t	9690	t
•	6748	t	9265	szék	9695	miraszió
sh. hiálé	6749	kanál	9266	kanál	• 9698	szék

9701 dralan c 12.388. marulak
 10.024. dobor
 9700 dralan c 10.023. btorundel
 9699 kórtól 10.020. maworle
 10.020. maworle

SEGESD

62.208.1. Borotatarab - Lászlómajor

62.209.1. cigareta hi'als

65.135.1.1-2 rótarab

11.162. Karpészbot - L. major 62.210.1 - a

74.7.1. faragott és elvágott

11.298, /

75.59.1. légyesap

60.18.1. Diment - L. major

51.3.2. faragott dobos L. major

55.104.1. Cigaretta tartó b
105.1.

BUZSAK

alk. hi'als 10.753. Kobak

54.152.1. lopó

58.93.1 rótarab

• 11.121. Borotatarab

• 54.153.1. kobak

• 58.94.1. cigaretta d.

11.122. rótarab

• 54.154.1 t

11.123. b

alk. 54.155.1. t

• 11.124 cigaretta t.

AK. 54.156.1 b

11.293. doha'nytanca

55.106.1. karpész

52.11.4. rótarab

55.107.1 b

• 52.11.5 dobos

• 55.108.1 cigaretta t.

• 52.11.6 t

55.109.1-2 rótarab

53.2.1. sáteszled

55.110.1. tükör

54.147.1 lopó

55.111.1 cig. nyíla

• 54.148.1 kobak

54.149.1 tükör dobos

FOTÓK

10.870. Tóth Mihály faragó László majster és a háziasszony

10.873 ♀ a kiáll. mellett numerálva

1376. RRH számít kiáll faragott dobozai, lapichalk, tűrók
6444-⁴⁵ Kiáll. népművészeti a Múzeumokba

13.348. RRH. új áll. kiáll. Id. Kapoti és Tóth M. által faragott tárgyak

342-343-344 h faragott tárgyak

331-332 h

13.330. Id. Kapoti, Tóth M. ált. faragott . . .

• 459. - 462. Borhegyes f. gulyás kálvária - piuceje előtt

5138. Borotvatarok 1813-ból Kézai püspök előtt

5188 - 89 S-i faragó

• 5366. - 70 Id. Kapoti A faragott néke

6441 Gyulatarok

• 6443. 46-48 Borhegyes f. v

• 6679. - 80 Tóth M. faragó pártok ✓

• 7427. Borhegyes f. faragó

13.842. gyűjtés hősök K.O. és a társaságok

- 7425 Kara Lajis farag
- 11.920. -21 faragott di'mu' me'k Toffe de. hallytöl
- 12.068. T. M. faragó

lett-sz.
5h.155.1.

talirny
KOBAK

Készlet
BOSZKOVICS

Kész. ideje
1954.

ford. sz.
6460
6461
6462

8
5h.154.1

-||-

-||-

-||-

6455
6456
6457

5h.156.1

+

-||-

-||-

6458
6459
10.157

5h.153.1

-||-

-||-

-||-

6453
6452
6454
13.979

5h.152.1.

LOPÓ

-||-

-||-

6463
6464
6465
6466

5h.147.1.

-||-

-||-

-||-

6467
6468
6469
6470

5h.110.1.

TÜLÖK

+

1953

906
936
32.7h7
32.7h8
32.7h9.

9250

9579

}

NINCS KARTON

lelt. sz.	tárgy	Készítő	Kész. ideje	foto sz.
52.11.6.	DOBOZ	KARA LAJOS	1946.	—
5083.	—	IFJ. KAPÓLI	?	—
62.211.1.	CIGARETTA TARTÓ	TÓTH MIHA'LY	1962	3096
62.210.1.	— gyufatartóval	—	—	3143
51.1.1.	KANA'SZKÜRT	?	?	—
60.19.1.	DISZKÜRT	KALMAN ISTVAN	1958.	2241
55.114.1.	TÜKRÖS DOBOZ	VARGA GYÖRGY	1954.	909, 933 , 1h. 137.
62.196.1.	CIGARETTA TARTÓ	?	1960.	3089.
55.100.1.	KÜRT	KOVA'CS FŐZSEF		1177
51.119.1.	—	Kara Lajos +		